

ELŐFIZETÉSI ARAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	16 kor.
Negyedévre	4 "
Helyben hához hordva:	
Egész évre	20 kor.
Negyedévre	5 "
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Negyedévre	6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczna-utca 3.

Szerkesztőség kérésre visszavásárolja vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Kossuth kihallgatásra megy.

Hosszas szünet után ismét megnyílnak a magyar törvényhozás csarnokai, melyek ez évben bizony nagyon keveset voltak nyitva. Háromnegyed része elmúlt az évek, de parlamentünk csak az első negyedben dolgozott, akkor is nagyon keveset, mert ugyszólván az év első napjától kezdve a bankügy jegyében állott politikai életünk s ez teljesen megbénította a parlamenti gépezet működését.

Vajjon ezután képes lesz-e a munkára? Egyelőre, míg a válság tart, erre semmi kilátás, de még azutánra sem sok. Csak egy esetben lehetne remélni normális viszonyokat, ha a válságot úgy lehetne megoldani, hogy az a bankcsoport várakozását is kielégítené. De hol van az az államférfi, aki ilyen megoldást tudna keresztül vinni?

Kossuth Ferenc beismerte aradi beszédében, hogy számolni kell a körülményekkel. Pártját a negatív terméketlen területéről az alkotások mezejére szeretné irányítani, munkaképessé és kormányképessé ehajtaná tenni azt, ehhez azonban az első feltétel lemondani a gravaminális és érzelmi politikáról és számot

velve a nemzet erőivel és a többi körülményekkel munkálni a nemzet boldogulásán.

Erre t. i. a körülmények számbavételére azonban csak akkor gondolnak ezek az emberek, mikor már alig lehet kitérni a fenyegető bajok elől.

Mára is, mintha a válság e nehéz napjaiban más, sürgősebb teendője sem lenne a parlamentnek, előszedték a bankbizottságnak márciusi határozatát, mely tudvalevőleg a válságot előidézte. Ha Kossuthnak audienciája közbe nem jön, készek lettek volna most a válság legizibb napjaiban a szenvedélyek hullámzásai közt tárgyalatni ezt a rendkívül fontos kérdést, melyben a bankárok rideg számítása sem tud eligazodni.

Kossuth kérésére egy hétre leveszik a napirendről a politikai válságnak e méreganyagát s egy hétre megint elnapolják az üléseket, de ha Kossuth audienciája nem hozza meg a válság óhajtott megoldását, akkor nehéz idők következnek a magyar parlamentre és a magyar alkotmányra.

A válságnak mai nevezetes fejleményeiről tudósításunk a következő:

A bankbizottság ülése.

Ma délelőtt 10 órára hívta össze gróf Batthyány Tivadar elnök a bizottságot, amelynek az volt a napirendje, hogy a bizottság azt a jelentést, amelyet a Ház elé terjeszt, hitelesítse. Az ülést a képviselőház delegáció s termében tartották meg s azon a bizottsági tagokon kívül a képviselők is nagy számban jelentek meg. A megnyitás előtt a folyosón igen élénk vitaközös folyt s különösen feltűnt Széll Kálmán ígatót viselkedése, aki ugyancsak magyarázta Holló Lajosnak és gróf Batthyány Tivadar-nak, hogy a bizottság állásfoglalása helytelen.

Az ülést gróf Batthyány Tivadar elnök nyitotta meg és előadta, hogy a mai ülés tárgya a már elkészített jelentés hitelesítése.

Holló Lajos előadó előterjesztette a jelentést, amelyet különben már hónapokkal ezelőtt szétosztottak a bizottsági tagok között.

Széll Kálmán szót a jelentéshez. Kijelentette, hogy miután a kormány még nem tejezte be a tárgyalásokat sem az osztrák kormányval, sem az osztrák-magyar bankkal, nem helyesli a jelentés elfogadását. Nem helyes ez szerinte most sem, amint nem tartotta helyesnek a bizottsági tárgyalásokat sem. Az ellen azonban nem tehet, ha a bizottság többsége a saját álláspontját juttatja érvényre. Különben is a bizottság ezzel befejezte működését.

"TISZÁNTÚL" TÁRCZÁJA.

Mademoiselle l'Autumne.

— Lucie Delarue Mardrus. —

A költő — családja ironikusan csak így nevezte — gyalog csatangolt a decemberi alkonyatban. Hozzájártozói már régen elmentek, de ő még itt maradt, e kis faluban, a hóvá csak nyaralni jött. Nem szerette az autómobil, sem a rajos szórakozásokat, a miket hugai úgy imádták, az ő szerelme a vad természet, a barátságatlan késő őszi hangulat volt. Autumne! — a mint ő nevezte. S ha bolyongásából hazatért, némán ült a tűz mellett, óraszámra.

Végig-végig járta az elhagyott utakat, a melyek a mezőkön kanyarogtak s a távolban vesznek el. A végneküli szántóöblöket szürke ég borította, a fákat meztelenül hagyta az ősz, a száraz, zörgő ágakon csak tevedésből ha maradt egy egy sárga levél. A láthatár peremén egy falu húzódik meg. Egyszer meg valami elhagyott parkra bukkant. Ajtóját a hedera futotta be.

A fiatal ember szerette ezt az életet. Veszi a buskomorságához illett ez a hangu-

lat, s az emberektől idegenkedő szívét és szemét teljesen kiegyitette.

Egy délután különösen térszett neki az elhagyott park. Odament a kapuhoz s szép arcát a lécek közé tette. Az utakat vörös levelek borították, a fű már olyan volt, mintha lepra gyötörné s a csontvázszerű faágak szomorúan zizegtek. Messziről egy háztető látszott a fák között. Valami régi ház teteje s ennek az emberkéz alkotta műnek elhagyatottsága sokkal megkapóbb volt, mint magának a természetnek elvadulása.

A nap éppen leszállóban volt. A fiatal embernek versek zsongtak a lelkében, de egyszerűen megzavarta valami.

Egy vidám, könnyed alak futkosott a fák alatt. Vörös haja fénycsikban repkedett utána. Tündér volt-e, a ki az alkony szürkéségében még egyszer megvillogtatja a kihunyó nap vörösrög ragyogását?

— Az ő szelleme ez — suttogta a költő megilletődve.

Visszahuzódott, nehogy megzavarja a tüneményt és elrejtőzött a fák között. A tündér pedig fésztelenül ott-ment, sőt egyszer oly közel jött a költőhöz, hogy ez kénytelen volt leguggolni, nehogy észrevéttessék.

Karcsu fiatal leány volt, de vonásait nem tudta kiveenni, annyira beárnyékolta arcát a

haja. De nem lehetett több tízesöt évesnél. Csodálatosan lángoló haja úgy szőtt utána a levegőben, mintha súlytalan volna. És a mikor meg-megfordította a fejét, úgy hatott, mintha valami különös ragyogású tűz lobbana fel benne. E-tére még hallgatagabb lett a költő, mint volt annakelőtte. Be-behunyta a szemét hazamenet, hogy tündére arcának biborvörös keretét lássa, majd a tűz mellé ült, mint rendesen, a kertészről kérdezősködött utána, a mint kiszolgáltta őt. A kertész igen rosszulnyelvűen beszélt róla. Az apja mogorva, béna ember, aki éppenséggel nem törődött a leánya nevelítésével és senki sem gondoskodott róla soha. Még nevelőt vagy nevelőnőt sem tartottak mellette s sem az iskolában, sem a templomban meg nem fordult. Egész éven át a parkban szaladgált, az egész vidék nagy megbotránkozására.

A kertész elment s a költő egyedül maradt a vörös tűz ragyogásával. A fel-feltörő lángnyelvek megint csak azt a csodálatos hajzatot juttatták eszébe. És a fiatal ember egy egész regényt álmodott végig.

... Ez a szabad, független gyermek csak olyan poétalélek mint ő maga. Az arcát ugyan nem látta, de sápadtnak képzelte azt s szinte már érezte az értelmes sötét szempár tekintetét. Ábrándozása azonban nem volt szerelmes.

Zárdába menő leánykák részére **iskolakötények**, harisnyák, keztyűk, reggeli és sárcipők, esőernyők, fiókos tükrök, evőeszközök, mosdótálak, haj-, ruha- és fogkefék, ugyszintén fésűk, szappanok és iskolatáskák, könyvszijak, toktartók legjutányosabban szerezhetők be

Friss és Társánál

Rákóczi-ut.

Telefon 130.

Telefon 130.

Gróf Batthyány Tivadar elnök reflektálva Széll Kálmán szavaira, kijelenti, hogy a bizottság ezzel nem fejezte be működését, hanem annak idején az önálló bank felállítását is ez a bizottság fogja előkészíteni. Ezután töltötte a kérdést és a bizottság elhatározta, hogy a jelentést hitelesíti és annak előterjesztésével Holló Lajos előadót bízta meg.

Ezzel véget ért a rövid bizottsági ülés, a melyen a kormánynak egyetlen tagja sem volt jelen.

Az intéző bizottság ülése.

Az intéző bizottság ülése fél 12 órakor vette kezdetét és alig husz percig tartott.

Kossuth Ferenc elnök bejelentette, hogy a bizottság ülésének tárgya a képviselőház holnapi ülésén a függetlenségi párt magatartásának az előkészítése. Tájékoztató elmondta, hogy Wekerle Sándor miniszterelnök a holnapi ülésen bejelenti a kormány lemondását és kérni fogja, hogy a Ház napolja el magát a válság lefolyásáig. Elmondta még tájékoztató a következőket: Wekerle értesítette arról, hogy a legutóbbi audienciáján azt az előterjesztést tette a királynak, hogy őt, Kossuthot hallgassa meg. Kossuth a maga részéről kijelenti, hogy a párt programjától nem tér el. A párt — ugymond — meg lehet győződve arról, hogy ha a király előtt kifejtji a függetlenségi párt álláspontját, minden téren és minden tekintetben szoroson ragaszkodik a párt programjához és elveihez. Szükségesnek tartja, hogy a párt ne foglaljon olyan álláspontot, amely beteljesíthatná az audienciáját.

A bizottság tagjai lelkes éljenzéssel fogadták Kossuth kijelentéseit. Azután Holló Lajos indítványára elhatározták, hogy a Ház holnap október 5-ig elnapolja magát,

Ezzel az ülés véget ért.

A bizottsági tagok a várakozó képviselők és újságírók előtt kijelentették, hogy a bizottsági ülésen történtek után a képviselőház holnapi ülésének és a párt mai értekezletének sima lefolyása biztosítva van.

A bizottsági tagok távozása után Kossuth Ferenc és Apponyi Albert hosszasan tárgyalt. Hír szerint Kossuthnak a délutáni értekezleten tartandó beszédéről tanácskoztak.

A függetlenségi párt értekezlete.

A milyen szenzációsnak ígérkezett a függetlenségi párt tegnap esti értekezlete, épp annyira letudta csillapítani Kossuth Ferenc kérése. A függetlenségi párt értekezletén megjelent pártnak csaknem minden tagja. Kossuth Ferenc pártelnök 7 órakor megnyitotta az értekezletet, elsősorban elparentálta Thaly Kalmánt, majd a napi rendre tértek át. Kossuth Ferenc bejelentette, hogy a kormány lemondott és hogy ő a király elé fog menni. Az uralkodó előtt arra fog törekedni, hogy megtörténjen a döntés, nehogy a válság elposványosodjék. A kihallgatáson Magyarország gazdasági önállóságát és a függetlenségi eszméket fogja szem előtt tartani, azoktól el nem tér.

— **És ha nem sikerül a válságot így megoldani, úgy én ellenzékbe megyek.** Fejezte be beszédét Kossuth Ferenc.

A beszédet óriási éljenzés és taps követte. A párt az intéző bizottság javaslatát egyhangúlag elfogadta.

Wekerle az igazságügyminisztériumban. Wekerle Sándor, az igazságügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök ma délelőtt vette át az igazságügyminisztérium vezetését. A miniszterelnök délelőtt 11 órakor az igazságügyminisztériumba ment s ott felkereste

Meskó László, Töry Gusztáv és Imling Konrád államtitkárokat s velük rövidebb ideig tanácskozott. Az igazságügyminisztérium tiszti és tisztviselői kara sem jelent meg testületileg a miniszterelnök előtt, mert a miniszterelnök az ünnepies fogadás mellőzését kérte.

Andrássy Budapesten. Gr. Andrássy Gyula belügyminiszter tegnap este tiszadobi birtokáról Budapestre érkezett.

Érdekes városi közügyek.

— *A pénzügyi szakbizottság ülése.* —

Nagyvárad város pénzügyi szakbizottsága tegnap délután ülést tartott Rimler Károly elnöke alatt, amelyen jelen voltak: Komlósy József Fleischhacker Gyula, Huzella Gyula, id., Moskovits Mór, dr. Thury László, dr. Berkovits Ferenc, dr. Kurländer Ede, dr. Pácz Sándor, dr. Moskovits József, Leviter Miksa, Gerő Ármin, Löwenstein Zsigmond, Fried Ferenc, Weisz Lajos, Gábel Jakab, Lukács Ödön, Beczkay Lajos, Pásztor Bertalan jegyző.

Elsősorban a vásárván- és helypénzdíjszabásnál tervbe vett díjemelésekkel foglalkoztak. Leglényegesebb a felemelt díjtételek között a behozott tej literenként 1 fillérrel, a tejfel literenként 2 fillérrel terhelhetik meg. Komlósy József előadó kimutatta, hogy a tervbe vett díjtételek révén mintegy 40.000 koronával több bevétele volna a városnak, amely összeg elég volna a Szent László tér és Nagypiac rendezésére fordítandó összeg törlesztéses kamatjára. Többen elleneztek a tej után fizetendő vámt, mert attól félnék, hogy ez megdrágítja a tejet. A felemelt díjtételeket elfogadták. A helypénzknél az eddigi négyosztóméter szerinti magas díjtételekre némi leszállítást javasolt az előadó. Kimondták, hogy a vidéki keseskedők kétszeres helypénzt fizetnek, mint a helybeliek. Egyébként a díjszabályzatot elfogadták.

Ezután az amerikai szőlőtelep fentartásának a kérdését tárgyalták. A tanács szerint a város évente tetemes összeget fizet rá a telepre. Elő-

Mintha testvére lenne, oly modorban érdeklődött utána s ezt szeretne volna neki mondani:

— Költő vagyok, mint te, de mindenki kerül, mert vad vagyok és hallgatag. A nővéreim kigunyolnak, senki nem kérdi szomorúságom okát. Csak a természet ölen érzem jól magamat, csak úgy, mint te. Itt az elvadult természet zizegő gyalogutjain . . .

Másnap ismét visszatért a parkhoz. Ismét elrejtőzött a sövény mellett s úgy nézte a bájos gyermeket. Csak a negyedik nap mert végre, a kis tantóm elé lépni.

A leánya nagyon meghökkent, a mint észrevette őt a kapu mellett. Megállott s bizonytalanul mérlegelte nem jobb lenne-e elutálni. De a fiatal ember hízog hangon szólt: — Ne ijedjen meg, kisasszony, hiszen én költő vagyok, s csak az ön csodálatos haját bámulom.

Mit mondott azután, nem tudom. De egy negyedóra múlva már együtt sétáltak a park tuisó oldalán.

Végre hát az arcát is láthatta. Rózsaszínű volt mint az almafa virága s a szeme huncut, eleven, mint egy gamin-é. A poéta igyekezett a gyámoltalan kis lélek titkait feltárni. Kérdette, ha szeret-e olvasni.

— Igen — felelt a leány. — Van nekünk egy nagy szekrényünk, abban sok a könyv. Olvastam a Bibliothèque Rose kiadásait, meg

Jules Vernet. Aztán Vigny verseit, azt hiszem, igen . . . így hívják. Nem értem meg mind, de azért nagyon tetszik nekem. És azután varrok. Nagyon szépen tudok hímezni is.

A költő a hajáról beszélt neki, hogy a kellemetlen iskolai hangsúlyát elfelejtse. Ez aiktalan, fejletlen lélek egy kis csalódást hozott reá. Vignyt említette, a költőt. Talán lelkében máris poéta, ő is.

— Nem tudom a nevét, — mondta — de Mile Autumnenak, Ősz kisasszonyok fogom nevezni. Ha a fejét megmozdítja, mindig úgy tetszik nekem, mintha hulló leveleket látnék.

A leány nevetett.

— Jó, kedves játék lesz — felelte.

Lehajolt, felvett a földről egy csomó vörössárga levelet, a levegőbe dobta s várta, míg egyenkint leszállnak a napsugárban fűrődő, lángszínű hajára. Hirtelen rekedt kellemetlen kiáltás hallatszott végig a parkon.

— Papa hív — mondta a leány.

— És elfutott. A fiatal ember pedig, utána nézve, egy mankóra támaszkodó alakot látott meg a fák között. Megfordult, de aggodott, hogy miatta baja lesz a leánynak. Álmódzva ment haza. Ezt a veszélyes játékot nem szabad tovább folytatnia. Itt kell hagynia a kicsikét s vissza kell térnie Párisba, megzaklatott lelkével. Másnap óvatosan elvitte bucsu versét a parkhoz s ott helyezte el, a hol tegnap együtt állottak. Vajjon megtalálja-e Ősz

kisasszony? Vagy ez is örökre olvasatlan marad?

Évek teltek el ezután. A költő komorabb lett még és hallgatagabb. De egyszer egy véletlen ismét az Ősz kisasszony falujába vezetete. És az öreg kertész készségeen újságolta:

— Hat hónap múlva az ön elutazása után meghalt a kisleány apja. A gyámia nevelőintézetbe küldte . . . Megtanul a ő is, amit más. Most már férjnél van s két kis babáját mindenki kényezteti. Férjével együtt abban a házban lakik, a melyet ön is látott, de el akarják adni. Ha meg akarja őket látogatni, ket ő és négy között fogadnak.

A költő egy napig jótovázott. Elmejen-e, a házvétel ürügye alatt s megnézne még egyszer azt a csodálatos haját? Megtudja-e, mi lett verséből, melyet az ősz irgalmára bízott?

A vivódás alatt sokat szenvedett. Végre azt mondta, hogy: nem. A tündér a házat árulja s két kis baba okos anyja lett. A szemében már nincsenek titkok s bizonyára hullhat felőle a sárga levél, a hogyan akar . . . Különbösen is, mért győződjek meg róla, hogy ez is csak futó álmom volt? Az élet nagyon józan dolog, s a poétákra nézve sokkal szomorubbak az okos dolgok, mint a legnagyobb szerencsétlenségek . . .

ÉRTESTÉS! Tisztelettel értesitem a m. t. helybeli és vidéki uri hölgyközön-éget, miszerint sikerült egy párisi céget megnyernem **nem hogy kizárólag az én kalap üzletem részére köteles minden 2 hétben direkte Párisból a legújabb modelleket szállítani** és ezáltal abban a helyzetben vagyok, hogy a t. vevőimnek minden 2 hétben közvetlen a Párisi divattal szölgálhatni. Kalapalapításokat nem saját ízlésem szerint, hanem eredeti Párisi modellek után alakítok. Eredeti modellek nálam megtekinthetők.

Telefon 130.

Telefon 130.

Tisztelettel

Ujhelyi Róza

női kalap harisnya és ernyőkölönlegességei
:: üzlete Nagyvárad, Rakóczi-ut. ::

adó javasolja, hogy a város a telepet ne tartsa fenn s gondoskodjék, hogy miként értékesíti a telepet.

Moskovits József dr. a telep területét egy kertészeti, kisebb gazdasági iskolára óhajtaná felhasználni. Ennek megleve a haszna a város közönségére, mert a drágaságot csökkentené. Zöldség- és gyümölcsstermelést kellene kultiválni, erre kellene nevelni a közönséget. Ezzel a kérdéssel foglalkozzék a tanács.

Weiss Lajos konyhakertészeti célokra parcellázni szeretné a telepet.

Gábel Jakab teljesen osztja azokat az irányelveket, melyeket *Moskovits József* felvetett. A bizottság javasolja a szőlőtelep beszüntetését.

Lukács Ödön tanácsnok előadásában a vegykereskedelmi állomás felállításának kérdésével foglalkozott a bizottság. A szabályrendeletet előterjeszti, *Simonyi Ernő* főreáliskolai tanár azon ajánlással, hogy a főreáliskola laboratóriumában lenne a vegykereskedelmi állomás. Ott már megvan a felszerelés, csupán egyszersmindenkorra 3000 koronájába kerülne a városnak. A bevételek fedeznék a kiadásokat. Míg ha a város külön rendezi be az állomást, a felszerelés 12000 koronába kerülne s még évenként 7000 korona lenne a kiadás. Előadó pénzügyi és célszerűségi szempontból nem ajánlja *Simonyi* tanár tervét, hanem a város létesítse a vegyvizsgáló állomást. Ilyen értelemben határozott a szakbizottság s ezután az intézetre vonatkozó szabályrendeletet tárgyalják le. Az intézet vezetője ideiglenes alkalmazottja lenne a városnak s a polgármester nevezi ki, de nyugdíjogosultsággal. A fizetés a főegységnek 3600 korona, a vegyésznek 3100 korona lenne és megfelelő lakpénz.

Rátértek ezután a fizetéselőlégről szóló szabályrendelet módosítására, amely szerint ezután minden állandó alkalmazott jogosult előlegre. Előadó és főszámvevő csak a nyugdíjogosultak részére kívánja az előleg jogát kiterjeszteni. A bizottság azt fogadta el, hogy a nyugdíjogosultsággal nem bírók is részesülhetnek 1 havi fizetésnek megfelelő előlegben.

A nyilvános mulatságok engedélyezéséről szóló szabályrendeletet vették ezután tárgyalás alá. Ez a szedendő díjakat állapítja meg. Benne van ebben, hogy a színelőadások után is fizetni kell a szolgálót teljesítő rendőröközegeknek. E fogadták a szabályzatot.

*Dr. Kazay Kálmán*nak a kerékpárok megadóztatásáról szóló indítványá felett napirendre tértek.

A Julián-egyesület segélyezését javasolják.

A biharmegyei magyar közművelődési egyesület kérelmére javasolja a bizottság, hogy 1000 koronával alapító tagul lépjen be Nagyvárad városába az egyesületbe.

A Szigligeti Társaság részére évi 200 korona segélyt szavaztak meg.

Este fél 7 órakor ért véget az ülés.

Szociálisták a bankgyűlésen. A délvideki függetlenségi párt vasárnap délelőtt nagygyűlést tartott *Temesvároton* az önálló bank érdekében. A határozati javaslat azt a kívánságot tartalmazza, hogy a képviselőház keddi ülésén tülze napirendre és utasítsa el az osztrák-magyar bankszabadság meghosszabbítási kérvényét. *Holló Lajos* beszéde után, amikor az elnök szavazásra akarta föltenni a kérdést, éles fűttség sivitott végig a termen s nyomában kiáltások hallatszottak a karzatról:

- Mi van a választói joggal?
- Éljen a választójog!
- Le a bankszalókkal!

Es hitelen föltáruáltak az ajtók, amelyeken át több száz főnyi botokkal fölfegyverkezett tömeg vonult be fenyegetések és szitkok közben. A szocialista munkások elállták a lépcsőházat és kapukat és a sértő kifejezések egész áradatát zudították az előtük elvonuló polgárságra. Az összecútközés már-már kikerülhetetlennek látszott, amikor *Beé Ferenc* főkapitány több rendőr élén megjelent a veszedelem helyén. A gyűlést megelőzőleg *Hertzka Tivadar* a Koronaherczog szálló nagytermében előadást tartott az önálló bankról.

A Kereskedelmi Csarnok ünnepe.

40 éves jubileum.

Impozáns ünnepségek keretében ülte meg 40 éves fennállásának fordulóját vasárnap a Nagyvárad Kereskedelmi Csarnok.

Az ünnepségek központja a diszközgyűlés volt, amelyen Nagyvárad előkelő vezető férfiai közül sokan vettek részt s együtt ünnepeltek azokkal a kiváló egyénekkal, akik a város kereskedelmének ezen kiváló központját vezetik.

Az ünnepély rendezésének terhes munkáját *Kelen Béla*, dr. *Popper Árpád*, *Schustek Adolf* és *Wiener Jenő* végezték elismerésre méltó eredménnyel.

A diszközgyűlés.

Délelőtt fél 11 órára egészen megtelt a Csarnok tágas díszterme előkelő közönséggel. A pódium jobb oldalán a keresk. felső iskola növendökeinek egyrésze állott fel, az iskola díszszólvója alatt.

A pódiumon *Reismann Mór* elnök, dr. *Hoványi Géza* alelnök, *Schwartz Ferenc* alelnök és *Várad Mór* titkár foglaltak helyet, míg az első széksorban br. *Szentkereszty Zsigmond* kir. táblaelnök, *Sztaniszlavszky Adolf* kir. főügyész, dr. *Bozóky Alajos* kir. tan., jogakadémiai igazgató, *Rimler Károly* polgármester, dr. *Miskolczy Ferenc* alispán, *Varró Domokos* kir. műszaki tanácsos, *Hlatky Endre*, *Bary József* törvényszéki elnök, *Mezey Mihály*, *Huzella Gyula*, dr. *Konrad Márk*, dr. *Kecskeméti Lipót*, dr. *Sarkadi Lajos* kamarai titkár, *Butyka Lajos* vasúti állomásfőnök, dr. *Schack Béla*, a keresk. iskolák orsz. felügyelője, *Hirschfeld Károly* és *Tamási István* (Kölcsvártól), *Diner Károly* (Kisvárdán), továbbá *Reismann Mór*né, *Várad Mór*né, özv. *Hajós Izsné* és *Várad Olga*. — A többi széksorokban pedig a Csarnok tagjai, míg két oldalt hosszú asztaloknál a Csarnok választmánya foglaltak helyet.

Az emelvény hátulján egy tehér lepelletakart kép volt felüggesztve.

A diszközgyűlést *Reismann Mór* elnök a következő beszéddel nyitotta meg:

Tisztelet Közgyűlés!

Amidőn örömtelt szívvel hálát adok a Mindenhatónak, hogy elérnem engedte, miszerint közreműködésem mellett létesített Nagyvárad Kereskedelmi Csarnok negyven éves fennállását jubilláló közgyűlést a mai napon megnyithassam, tisztelettel üdvözlöm a polgári, és állami, közigazgatási, igazságszolgáltatási, közlekedési és pénzügyi hatóságok, valamint a társegyulek megjelent fejeit és képviselőit, kik megjelenésükkel ünnepünk tényét emelni szívesek. Fogadják ezért mindnyájunk hálás köszönetét, hiszen megjelenésük dagasztja keblünket, eiseri tevékenységünk sikerét és serkent kitartásra, hogy az élénk tüzdött célok valamennyit bátorsággal és buzgósággal küzdjük ki utódainknak. Társulatunk alakításának fő célja volt: Nagyváradon és Biharmegyében egészséges, hitelképes és megbízható kereskedelmi, nagyipari és mezőgazdasági viszonyokat teremteni és állandósítani. E cél nemcsak a létezett és részben még mindig létező bajok elhárításával és megszüntetésével és a keresked. tisztesség megszilárdításával véltük elérni, hanem megfelelő intézmények létesítésével megbízható magyar kereskedők nevelését is tüztük ki feladatunkkal. Társulatunk jogtanácsos titkára negyven éves működésünk méltatása közben vázolni fogja ezeket az intézményeket, a melyekre nézve az az óhajom, hogy azok itt kényelmes otthonukban melegágyát képezzék az ezután létesítendő intézményeknek. És most üdvözölve társulatunk nagy számban megjelent tagjait, a Nagyvárad Kereskedelmi Csarnok negyven évi fennállását ünneplő közgyűlést ezennel megnyitottnak nyilvánítom.

Ezután *Várad Mór* a Csarnok titkára ol-

vasta fel az egyesület történetét, melyben fel-
említi, hogy 40 évvel ezelőt a Zöldta kávé-
házban *Reismann Mór* egy állandó társaságban
vetette fel egy pénzintézet és egy kereskedő
társaság eszméjét, a közgazdasági élet fejlesztése
céljából. Csakhamar az eszme megvalósu-
lást nyert a Biharmegyei Keresk. Ipar- és Ter-
ményhitelbank megalakulásával s 1869-ben a
Keresk. Csarnok is megtartotta alakuló köz-
gyűlését. Az első elnök *Brüll Lipót*, alelnö-
kök pedig *Janky József* és *Adler Ignácz* voltak.
Felemlíti, hogy a Csarnok kezdeményezésére
és buzgókodása folytán állította fel az Osztr.
Magyar Bank Nagyváradon fiókját *Rámutat* a
későbbi Kereskedők Társulatának keletkezé-
sére s hogy miként egyesült azután a két egye-
sület a Kereskedelmi Csarnok néven. Részlete-
sen ismerteti az egyesületi palota építésének
körülményeit, amely már *Reismann Mór* elnök-
lete alatt ment keresztül. Vázolja azon körü-
lményeket, miként vette át tulajdonába s fej-
lesztette az egyesület a Keresk. felső iskolát,
mely ma kiváló vezetés alatt az ország egyik
kiváló kereskedelmi tanintézete. Köszönetet
mondott az iskola segélyezéséért, valamint há-
lás köszönetét tolmácsolta dr. *Schack Béla* orsz.
felügyelőnek s különösen dr. *Hoványi Géza*
iskola bizottsági elnöknek, akinek legnagyobb
érdeme van az iskola megszerzése és fejlesztése
körüli. Hatásos szavakkal lejezte a gondos-
san megírt történelmi vázlatot, amelyért élénk
tapssal honorálta a hallgatóság.

Huzella Gyula keresked szép beszédben
visszapillantást vetett az elmúlt 40 évre s rá-
mutatott a technika vívmányaira. A legutóbbi
idő világfelújító erejét a kereskedelem mozdi-
totta elő. Csak az a nemzet virágzik, amelynek
fejldő kereskedelme van. A gőz és villany
ural mindent. A hova a kereskedelem eljutott,
elhinti a civilizáci magvát s fejleszt, nevel.
Vázolta a kereskedelem átalakító hatalmát,
mely legyőzi a különböző okokból keletkező
türelmetlenséget. Majd áttér remek beszédében
a nagyvárad kereskedelem fejlettségére s ez
elsősorban a Csarnok vezetőinek köszönhető. A
40 éves jubileumot saját otthonában, saját
várában üli meg a Csarnok s hogy fejlett isko-
lája van, ez *Reismann Mór*nak és dr. *Hoványi*
Gézának köszönhető. Hálásan emlékezik meg
Várad Mór titkárról, ki 40 év óta fejt ki buzgó
működést. Ezen három kiváló férfinak mond
hálás köszönetet. Együttal kellemes kötelessé-
get teljesít, midőn *Várad Mór*nak a Csarnok
vezetősége által készített arcképét leleplezi.
Erre lehullott a lepel *Várad Mór* arcképéről s
a közönség élénk tapsokkal fejezte ki tetszését
a szép beszéd felett.

Dr. Kováts S. János lépett az emelvényre.
Remek beszédben üdvözölte az iskola tanári
kara és növendékei nevében az elnökséget, há-
lával hajtják meg lobogójukat a Csarnok áldo-
dozatokéért. Megkapó szavakkal, például
állítja az ifjuság elé a Csarnok vezető férfait,
hogy ezek nyomdokait kövessék. A Csarnok
nemcsak kereskedelmi, de kulturális intézmény
is, ezé avatja az, hogy a fejlett iskolát tart
fenn. A szép beszédet szintén tapssal jutal-
mázták.

Dr. Hoványi Géza a Csarnok választmánya
megbízásából a hála kifejezése mellett indítvá-
nyozza, hogy dr. *Schack Béla* orsz. felügyelőt
és *Rimler Károly* polgármestert válasszák meg
a Csarnok tiszteletbeli dísztagjainak.

Az indítványt lelkes éljenzéssel elfogadták.

Dr. Schack Béla hálával fogadta a kitün-
tetést. Elismeréssel szól a Csarnok és a nagy-
várad kereskedők működéséről. A nagyvárad
kereskedelmi iskolát a legjobbak közé sorozza,
mely gyökerét a gyakorlati életbe bocsátja.
Kiváló elismeréssel emlékezik meg *Reismann*
Mórról, *Várad Mórról*, de különösen dr. *Ho-
ványi Gézáról*, akiben az első perctől a leg-
kiválóbb munkatársát tiszteli. Üdvözi a Csar-
nokot s kívánja, hogy a jövőben az eddigi ér-
demekhez még újakat fűzzön.

Lengyel Zsigmond dr. az Orsz. Keresk.
Egyesület nevében üdvözi a Csarnokot.

Lakatos J József indítványára *Reismann*
Mór és dr. *Hoványi Géza* nevére alapítványt

tettek 1—1 tandíjmentes helyre a felső kereskedelmi iskolában.

Dr. Sarkadi Lajos kamarai titkár a mai fényes és jelentőségteljes ünnep emlékére indítványozta, hogy a diszgyűlésen elhangzott beszédek jegyzőkönyvbe iktassák, nyomassák ki s adják közre. Eljenzéssel elfogadják.

Ezután Reismann Mór elnök a diszgyűlést berekesztette

Az évi rendes közgyűlés.

Délután 40-ik rendes közgyűlést tartotta meg a Keresk. Csarnok Reismann Mór elnöklété alatt. A tisztikart újjá alakították. Nagy lelkességgel elnökké újból Reismann Mór, társelnökké dr. Hoványi Gézá. alelnökké Hofbauer Pált (uj) és ifj. Moskovits Mórt (uj) választották míg háznagy Aufricht Mór lett. A választmányba két új tagot választottak: dr. Sarkadi Lajost és Moskovits Farkast.

A társas vacsora.

Este 8 órakor a Keresk. Csarnok dísztermében társas vacsora fejezte be a jubileumi ünnepségeket.

A pompásan terített asztaloknál a diszgyűlésen is jelen volt vendégek, a Csarnok elnöksége, választmánya és tagjai foglaltak helyet, mintegy 200-an.

A harmadik fogásnál megkezdték a tósztokat.

Hoványi Géza dr. mondta az első pohárköszöntőt. A nemzet és a város boldogulásának a legjelentékenyebb forrása a kereskedelem jóléte és boldogulást teremt. A kereskedelem ezenkívül a polgáriasság és a műveltség előharcosa. A nagyvárad kereskedelem az elmúlt negyven év alatt derekasán kivette részét Nagyvárad haladásából, fejlődésének előmozdításából. Hasonlítsák össze a mostani időt a 40 év előtélivel; mi volt akkor Nagyvárad. Ma az ország egy nagy részének büszkesége, a nagy magyar alföld keleti részén a műveltség emporiuma, bástyája a magyarságnak. A kereskedelmi Csarnok a nagyvárad kereskedelem szíve; négy évtizeden át spórolta, gondozta érdekeit s megvetette biztos fejlődésének alapjait.

A Csarnok erős és biztos fundamentuma a kereskedelem szociális szervezetének, két ki próbált talpköve, mert egyesülésben az erő s ez előmozdítja a szabadságot s előkészíti a független Magyarországot. A becsületesség a forrása a vagyonosodásnak. A megbízható kereskedelem kiapadhatatlan forrása az állam vagyonosodásának s pártolásra tarttat számot. Ádás a kereskedelem terén is csak a becsületes munkán van. Adjá Isten, hogy a jövő kereskedelmét a polgárság legkiválóbbjai képviseljék. Élteti a Csarnok 28 éve elnökét Reismann Mórt és 40 éve titkárát, Váradit Mórt.

Ifj. Moskovits Mór dr. Hoványi Gézá el. telti. Feleslegesnek tartja, hogy ecsetelje Hoványi Géza 20 éves munkásságát a felső kereskedelmi iskola ügyei körül. Ecsetelhetné közéleti munkásságát, vagy mint az első nagyváradit pénzügyi vezetőjét, de nem ezek azok, amikről meg akar most emlékezni. Az ő szíve, lelke, igazságérzete az, amely a legnagyobb elismerést, a polgárok szeretetét, háláját biztosítja részére. Nem ahol a hivalkodás, a dísz van, hanem ahol a munka, ott látják az ő szívét, igazságszeretetét. Erre a Hoványi Gézára emeli poharát.

Reismann Mór a következő tósztot mondta:

Tisztelt uraim! A mai ünnep lélekemelő lefolyása és társulatunkban kifejtett működésem érdem felőli elismerése annyira megalapított, hogy nem találok elég szót hálám kifejezésére: engedjék meg tehát tisztelt Uraim! hogy az elismerésből engem illető kisebb részért egyszerűen őszinte köszönetet mondjak és fogadják ígéretemet, hogy amíg élek és egészségem megengedi, akár mint közlegény is a Csarnoknak mindig hű, odaadó tagja leszek. Az elismerés nagyobb része illeti derék munkatársaimat az elnökség többi tagjait, s társulatunk választmányát, kiknek támogatása nélkül ténykedésem meddő lett volna; de illeti azon tisztelt urakat is, kiknek érdemeit mai ünneplő közgyűlésünk

azzal a kitüntetéssel honorálta, hogy Társulatunk disztagjaivá megválasztotta. Kérve ezen tisztelt urakat, hogy társulatunk iránt eddig tanúsított jóindulatukat továbbra is tartsák, kívánom, hogy dr. Schack Béla és Rimler Károly urakat az Uristen jó egészségben és boldogságban még sokáig éltesse!

Wiener Jenő mint háznagy a vendégeket üdvözölte s köszönte, hogy az ünnepély fényét emelték.

Adrényi Gusztáv csinos beszédben a nagyváradit Kereskedelmi Csarnok jövőjéről beszélt. Rámutat a mai rendes közgyűlésen végbement egyhangú választásra, majd felemlíti, hogy a legutóbbi pénzügyi krízis nem sujtotta a nagyváradit kereskedelmet s mindenki bizalommal tekintett azokra a férfiakra, akik a nagyváradit pénzügyi vezetőket vezetik. Az Osztrák-Magyar Bank nagyváradit fiókjának veserét nem a rideg számítás, hanem a szíve vezette s ambícióját helyezte abba, hogy Nagyvárad és a fiók körzetének kereskedelme minden megrázkódástól ment legyen. Lelkesedéssel választották alelnökkül Hofbauer Pált, az O. M. Bank fiókjának főnökét. — A másik újonnan választott alelnök: ifj. Moskovits Mór közülnk való; itt él, itt van jelene, jövője. Ösmerjük a szívét, tudjuk, hogy szereti a Keresk. Csarnokot. Adjon Isten ért, hogy mindketten hasznos munkájuk által díszére váljanak a Ker. Csarnoknak.

Kotemann János keresetlen szép szavakban emlékezett meg a Csarnok 40 éve működő titkáráról s a kereskedelmi iskola tanári kara nevében üdvözli Váradit Mórt, a tanári kar nevezetét, aki azok közül való, kik arra nevelik a kereskedő ifjúságot, hogy tanuják meg szeretni a munkát.

Rimler Károly tiszteletbeli taggá választásában a város iránti szeretetet látja. Otthonosan érezte magát az egész ünnepélyen, mert azok vették körül, akik a nagy házban (város-háza) vele együtt munkálkodnak. Midőn idege nek azt kérdezték tőle, hogy mi a titka Nagyvárad rohamos fejlődésének, azt felelte, hogy az a titok kulcsa, hogy a város polgársága minden szép dolgot gyámolít. Most itt látja ezt a polgárságot. Kívánja, hogy minden városnak ilyen polgársága legyen, mint Nagyváradnak. A polgári erények fenntartása az alapja a nemzet boldogulásának. Ezt tartásuk fenn s erre ülti poharát.

Róna Jenő: Reismann Mórt, dr. Hoványi Gézá és Fleischacker Gyulát, mint a gazdasági élet kiváló faktorait élteti.

Temási István kolozsvári kereskedő, a nagyváradit kereskedelmi iskola egykor volt tanára, a kolozsvári kereskedők egyesületének nevében élteti a nagyváradit kereskedőket.

Fél 11 óra felé oszlott szét a szép társaság.

A vacsora alatt Babe Károly zenekara szebbnél-szebb darabokat adott elő.

Az ételek és italok Benrad Albert vendégjós konyhájának elismerést szereztek.

Szédelgés a tudomány nevében,

A Darwin-kör díszülése.

Gyalázkodás a kath. egyház ellen.

A nagyváradit társadalomtudományi társaság és annak legfiatalabb hajtása, az u. n. Darwin-kör, vasárnap este, a város-háza nagytermében együttes nyilvános díszülést tartott, Darwin születésének százados évfordulója alkalmából. Az újdonsült körnek ez az alkalom méltán kiálkozott arra, hogy működését ünnepélyes aktussal megkezdje.

A díszülésen Agoston Péter dr. a nagyváradit kir. kath. jogakadémia katolikus pénzen fizetett tanára; Madssar József dr. ismert nevű »mi tudós«, meghívott vendég és egy Lukács Hugó névre hallgató kolozsvári szabadgondolkodó szerepeltek, mint előadók, a nagy természet

szufolásig megtöltött hallgatóság körében képviselve láttuk a nagyváradit zsidó társadalomnak minden osztályát és rétegét, a szabadkőműves korifeusokat és a nemzetközi szociáldemokrata munkásságot.

Az intellektuális mind ott voltak, a keresztényeket egyik kezünkön is megszámlálhattuk volna.

Az előadók és hallgatók köcsönösen az- zal hízlegtek egymásnak, hogy ők a többi közönséges embernél kiválóbbak, tökéletesebbek, mert szabadgondolkodók. Mire a díszülés véget ért, tiszta meggyőződést szereztem arról, hogy a szabadgondolkodók gondolkodásukban megtévesztett és társulatban szervezett keresztényellenes emberek, akik materialisztikus elvektől eltelve, néhány »tudja Pál, mit kaszált« vezetése alatt küzdenek a keresztény szellemű társadalom ellen, nem hogy megjavítsák, mert nem ez javításának módja; hanem hogy a keresztények összevesztéséből ismét egy valakinek legyen haszna: a zsidóságnak.*

Ez a meggyőződés azután kárpótolt az elvesztegetett drága időért. Mert amit az előadók elkövettek, az nem volt egyéb, mint visszaélés a tudománnyal, megtévesztés, ámitás, tények koholása, tények elferdítése; a gondolkodás legelemibb törvényeivel is hadilábon álló álnok következtetések, egyszóval szédelgő játék a tudományal Darwin nevének oltalma alatt voltaire-i recipe szerint: »Calumniare uadaciter, semper aliquid haeret.«

Irva vagyon:

»Cato mirari se dicebat, quod non rideret haruspex, haruspicum cum vidisset.«

Nem láttam összevetettek-e az előadó haruspexek; mikor az ülés végén a közönség oszlásakor egymás felé fordultak. Okuk lehetett volna reá. — Egyéb iránt mondanom is felesleges, hogy az ülés a kath. egyház gyalázásával és a szekularizáció emlegetésével ért véget:

Részletes tudósításunk a következő:

Pont fél 6 kor nyitotta meg Agoston Péter, mint elnök, a díszülést zsufolt hallgatóság előtt.

Az egész beszédben csak az az érdekes, hogy a szónok szerint örökérvényű igazság nincs ma ez, holnap más az igazság; hogy Magyarországról, mint egyseerű földterületről beszél, mely nyugat kultúrája mögött 300 esztendővel elmaradt s hogy kilátásba helyezte hallgatóinak, hogy maholnap a természettudományos gondolkodás vívmányai révén az emberiség annyira emancipálódik a természet uralma alól, hogy akkor és ott csinálnak majd pl. esőt, ahol szükséges és ha nem lesz szüksége reá, el fogja tudni háritani.

Madssar József dr. a Darwinizmus rég elavult, a komoly tudomány által lomtárba tett teoriáját találta fel hallgatóinak hosszas és unalmas előadásban. Szólt a természetes és mesterséges kiválasztásról, az átöröklésről és végül szidta a társadalom mai berendezkedését mert nem a feltálat theoría szerint működik. Megütöközött rajta hogy a büntetőjog üldözi a magzatelhajtást. Ügyész nem volt ott, de hölgyek voltak elég sokan.

Lukács Hugó előadása révén bujt ki a szög a zsákból. Ez az ur ugyanis nyíltan megmondotta, hogy a Darwin kör célja küzdeni az ellen a világnézet ellen, melyet az egyház tanít és képvisel, küzdeni az új világnézet diadaláért, mely a természettudományos megismerés. Az egyház az előadó szerint mindig a hatalom pártján áll, konverzáálja azokat az elveket, melyeken hatalom fennáll. A természettudományos gondolkodás azonban megölte a lelkét s ezzel az egyház képviselte világnézet el-

* Religio, 1906. évf. 331. old.

vesztette a menyországot, melylyel betömte a szenvedők és tudatlanok száját. A természetudományos világnézet is nyújt vigaszt: ez egy nagy egységnek szemlélni a világot, melynek egyetlen törvénye a fejlődés. Elmondja, hogy a két ellentétes világnézet harca még csupa előcsatározás, eredménye az egyház szervezkedése lesz. A klerikális reakció két erős fegyvere: a tőke és iskola. Kimondja tehát a jelszót: *vegyük el a vagyont és iskolát az egyháztól.*

Ez a jelszó élénk tetszésével találkozott a zsidó hallgatóságnak. Ezzel a jelszóval véget is ért a diszülés.

UJDONSÁGOK.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjen.

* **Fegyelmi választmányi ülés a vármegyén.** Biharvármegye fegyelmi választmánya ma délelőtt fog ülést tartani. Az ülésen több tiszviselőnek az ügye kerül elintézés alá.

* **Thaly Kálmán meghalt.** Meghalt a kurucok tárogatósa. A nagy Rákóczi fejedelem e korszakba szakadt nagy tárogatósa halálának híre váratlanul érkezett és nagy megdöbbenést keltett. Olyan ember halt meg, a kinek ellenfelei körében, bármily ellentmondásnak látszassék is mégis csupa tisztelői, csupa jóbarátai voltak. Zablagy faluban (Trencsénmegye) érte utol a halál. Vendégségben volt jóbarátjánál, Polyák Bélánál s még tegnap este igen jókedű volt.

* **Végre felrepült a léggömb.** Vasárnap már nagy közönség jelenlétében szállt fel az olasz mester léghajója a Sport-téren. Még felszállás előtt felfogódott egy fiakkerecs a léggömb tulajdonosa, hogy majd kövesse a repülő ballont az uton, hogy leszállás után elszállíthassa a gömböt. A felszállás sikerült is és a ballon szépen emelkedett a szélcsendes időben. A puszkaporos toronynál baj nélkül le is szállt. A fiakkerecs ekkor már ott várta a ballont tulajdonosát az uton. A leszerelt gömb burkot fel is tették baj nélkül a kocsi s indulni készült a kocsi, mikor a gyerekek lármájától annyira megbokrosodtak a lovak, hogy feltördítették a kocsit ballonosul, tulajdonosul együtt. A mesternek szerencsére nem történt baja, de a burkát alaposan kilyukadt.

* **Lóránt Dezső halála.** Szombaton éjjel rövid ideig tartó szenvedés után meghalt Loránt Dezső fővárosi újságíró. Holttestét kivitték a rákoskeresztúri temető halottasházába ahonnan holnap délután három órakor kísérik utolsó útjára.

* **Az önkéntesek vizsgája.** Az önkéntesek tartalékos tiszti vizsgái, melyek folyó hó 23-ika óta folyást tartottak és 25-én fejeződtek be: jeles eredménnyel vizsgáztak: Aszódi Ottó, Groszmann Károly, Grünstein Bernát, Kresznerics Ferenc, Ney Pál 37-es, Bencic István 46. — Egyszerűen: Bányai Lajos, Bokor Miklós, Bónyi Bertalan, Fleischer Zoltán, Gremperger Lajos, Haber Gáspár, Hetkó Aurél, Katz Károly, Kovács Ernő, Pápai Gyula, Popper Adalbert, Rosinger Artur, Szeverényi Zoltán, Szuhevich Sándor, Sücs Sándor, Vermes Ábrahám, Weisz Ferenc 37-esek. Fischer Gyula, Lindenfeld Sándor, Hasznos József, Weisz Rudolf.

* **Megtámadott rendőr.** Tegnap este Csigány Péter kisterpesti lakosnak volt egy kis öszeszólalkozása Steinberger Salamon korcsmárossal. Az előbbit rendőr az ellentéteket kiegyenlítette s ezek után a korcsmából távozni akart. A korcsmaajtóban azonban elébe állott Kacsor Flórián hely és foglalkozssnélküli egyén s a rendőrt minden szó nélkül torkon ragadta és egy közhonvéddől elkaptott szuronnal leakarta szurmi. A megtámadott rendőr Bodor Gábor és Bayer József segítségével megfékezte a minden ok nélkül dühöngő egyént s kezeit összekötözve bérkocsin beszállította a rendőrségre. Kacsor Flóriánt a rendőrség előzetes letartóztatásba helyezte, ellene hatóság elleni erőszak elintette címen az eljárást megindította.

* **Meglopott szállító cég.** A Kirschner és Deutsch cég ismeretlen tettes ellen bűnvádi feljelentést tett, mert a 37-ik gy. ezred nagygyakorlatról történt visszatérése alkalmával a várudvaron a többi dolgokkal együtt a földre letett szürke vízmentes, a cég feliratával ellátott sárgaréz karikás ponyváját valaki elvitte s ezáltal 100 korona kárt okozott. A rendőrség az eljárást folyamatba tette.

* **Öngyilkos öregasszony.** Vasárnap éjjel Baranyi Zsuzsanna férj. özv. Bányai Sándorné 77 éves nádudvari születésű ócska ruháruszó Erzsébet-urcai lakásán öngyilkossági szándékból felakasztotta magát. Az öngyilkos lakásán talált értékeket s a végrendeletét tartalmazó feljegyzéseit a rendőrség a leltárbiztosi hivatalnak átseglyáltatta.

* **Találtak bitangságban két lovat.** Tulajdonosa jelentkezzék a rendőrkapitányi hivatal kihá. ási ügyosztályában, mert a tartási idő lejártával árverés alá kerül.

x **Telefon 897.** Az őszi idény közeledtével van szerencsénk a n. é. vevőközönség b. figyelmét felhívni ujonnan berendezett és megnagyobbított üzletünkre, melyben berlini és párisi divat tudósítások alapján egy a női felöltőknél, mint a szövet és fehérnemű osztálynál a legszebb és legfinomabb áruk vannak raktárom. Mérték után megrendeléseket jutá. nvosan eszközünk. Tisztelettel Klein Géza és Ödön Nagyvárad Rákóczi-ut 2.

TÁVIRATOK.

Donáth Gyula halála.

Budapest, szept. 27. A magyar művészek gardáját, mely amugy sem valami tömört sorokból áll, tegnap ismét megcsökkentette egygyel a halál. Donáth Gyula szobrász művész, akinek számos jósikerű szobor dicséri művészetét, tegnap délután 1 órakor az Erzsébet kórházban meghalt.

A szociálisták tüntetése.

Budapest, szept. 27. A szociálisták tegnap estére tüntető felvonulást jelentettek be a főkapitánynak, ki ezt nem vette tudomásul. Ennek dacára is tegnap este 6 órakor már gyülekezni kezdett a nép a Royal előtt. A főkapitány falragaszok útján adta tudtára mindenkinek, hogy még kíváncsiságból se csatlakozzék az esetleg felvonuló szociálistákhoz, mert a rendőrség karhatalmat fog alkalmazni. A nép 6 óra után nagyobb és nagyobb hullámokban verődött össze. Este 9 órakor egy nagyobb tömeg a Royal előtt, mikor el akart vonulni, a lovas rendőrök feltartóztatták őket, mire összeütkezés támadt a rendőrség és a szociálisták között. A rendőrség több szociálistát

letartóztatott. A főbb utakon minden 20 lépésnyire lovas és gyalogos rendőrök állottak és a csoportosulást nem engedték meg. A tüntelők közül igen sokat letartóztatott a rendőrség.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor.

Kedd: Nebántsvirág (Polgár Mariska első fellépte. Bérletszűnetben.)

Szerda: Rang és mód. (Hunyadiné Körösi Juci, Hunyadi József és Fenyő Emil bemutatkozása. Bérletszűnet.)

Csütörtök: Liliom. (Petre Klári, Gogg Krisztina és Smkó Gizella bemutatkozása.)

Péntek: Liliom.

Szombat: Liliom.

Vasárnap d. u. Ne hagyj magad Schlézinger; este: Lili.

Hoffmann meséi.

A legszebb reményekkel eltelve tekintetünk az idei szini évad énekes előadásai elé. Megállapíthatjuk, hogy az utolsó tíz éven belül még nem hallottuk Hoffmann meséit a tegnapihoz hasonló jó előadásban. A címszerepben mutatkozott be a társulat új tenoristája, Mihályi Ernő. A legjobb vidéki énekesek egyike. Hangja behízelgően kellemes és lágy, iskolázottsága a legkényesebb igényeket is kielégíti. Hangvétele bámulatosan könnyű és biztos, dinamikája mintaszerű. A művész feltétlen biztossággal uralkodik hangján s ez lehetővé teszi neki, hogy ne kelljen félnie az énekrészek esetleges magas fekvésétől, hogy minden érzést az énekében kifejezésre juttasson s amellet játékára is kellő gondot fordítasson. Kiváló zenei képzettségéről tett tanulságot, hogy jóformán rá sem nézett a karmesterre, mégis mindig a legpontosabban énekel. Bizonyos, hogy az énekes személyzetnek legkiválóbb erőssége, akitől a többi énekeseknek is tanulniok kell. Mondanunk sem kell, hogy a közönség minden áriáját tapsviharral jutalmazta. Károlyi Leonát a hármas női szerepben már többször méltattuk, tegnap is részszolgált minden dicséretre. Nagyon szép sikere volt Pápaynak, kinek szép meleg basszbariton hangja nagyon jól illett szerepéhez. Játéka is igen jó és helyesen pointírozott volt. Gózon — Miklós szerepében aratott tetszést. Kellemes hangja s szép játéka van Hunyadinak is, ki évekkal ezelőt még kiváló baritonista volt. Nagyon helyes volt a hármas inasszerepet Kassaynak kiosztani, s szépen énekelte Pogány Janka is. Kellemes tenorhangja van Gajdszinyknek s izléssel is énekel.

Külön kell megemlékeznünk Kovács Miksáról, az új karmesterről. Igen jó hír előzte meg s a híresztelésnek meg is felel. Temperamentumos, nagy tudású és erős kezű karmester, aki igazán vezetője a zenekarnak, mely ritkaséppé összjátékkal követte a dirigensét. A negyedik felvonás művészesen és szokatlanul pompás színezéssel vezetett előjátéka után lelkes tapsban tört ki a közönség. A harminchat tagú énekkar is szép sikerrel énekel.

Elismeréssel adózunk az igazgatónak a tegnapi igazán élvezetes előadásait, melyen a szinügyi bizottság hangos kritikáit — sajnos, nem láttuk ott.

ZENE.

A téli hangversenyek programja.
A zenepártoló társaság hétfőn délután gyűlést tartott a Bihar megyei Casinóban, ahol az előkészítő bizottság a gyűlés elé terjesztette eddigi fáradságos működésének eredményét. Összesen hat hangverseny lesz október hó közepétől a nagyhétig terjedő időben, körülbelül egy-egy havi időközökben. A részletes programot legközelebb közöljük, de már előre is jelezzük, hogy a legkiválóbb hazai és külföldi művészek fognak a hangversenyeken szerepelni. A *Tonkünstlerverein* hatvan tagu zenekara, *Culp Julia*, *Francillo Kaufmann*, az *orose trió*, *Márkus Lilly*, *Mooshammer* hárfaművész, *Püldeszy, Szendy, Dienzl, Hajdu* Marcella stb. szerepelnek a rendkívül vonzó és változatos programon. Eddig mintegy kétszázötvenen béreltek egész idényre s a névsorban ott találjuk Nagyváradnak csaknem teljes előkelőségét. Bérelni lehet még néhány első osztályu helyre 40 koronáért, II. osztályu helyekre 25 kor. és III. oszt. helyekre 18 koronáért. Az összes helyekről kitűnően lehet látni és hallani Előjegyzéseket elfogad Vidor Manó könyvkereskedő s a rendezőség minden tagja.

NYILTTÉR.

ÓVÁS!

Miután több oldalról tudomásunkra jutott, hogy **Rehberger Imre** volt hirdetésszerzőnk úgy az előfizetőktől, mint a hirdetőktől **saját céljaira** pénzt szed fel: ismételve figyelmeztetjük tisztelt előfizetőinket és hirdetőinket, hogy **csak azokat a fizetéseket ismerjük el**, melyek az **általunk kiállított nyugtára teljesítettek**. Kérjük ennél fogva, hogy **Rehbergernek** senki nemü fizetést ne teljesítsenek.

Tisztelettel

A «Tiszántul» kiadóhivatala.

Igazságszolgáltatás.

Szerelmes legény bosszúja.

A biharmegyei *Jánosfalva* községben faluszépeként dédelgették az emberek *Miklós Julit*. A szép eladó hajdon kezéért valóságos versengés folyt le a falu legényei között. Április 8-án végre oltárhoz vezette a többiekől irigyelt *Kádár János* a szép leányt. Alig ment új otthonába a fiatal pár s alig tértek nyugovóra új lakásukon, mikor egyszerre hirtelen óriási robaj verte fel a házat s az ablakok, az ajtók kiestek helyükből s az egész épület megingott.

A fiatal házaspár magánkívül rohant ki a házból s csak később tudták meg, hogy mennyire történt ellenük, valaki dinamitot helyezett az ablakba.

A nyomozás során kiderült, hogy a szerelmes legények bosszúból követték el a merényletet, mely szerencsére nem sikerült. A nevüket azonban a legszigorúbb nyomozás sem tudta felderíteni, csupán *Kádár Lajos* ellen szóltak nyomás gyanuok s így ő került a tettesek közül a tegnapi esküszéki tárgyaláson a törvényszék elé!

Csulyek Bela elnök kihallgatja a vádlottat, ki mentent tagad, neh a tanuk több súlyos adattal bizonyították bűnösségét.

A tanuk kihallgatása után a tárgyalást holnapra halasztották, mielőtt is *Thury Endre* ügyész a vád, *Medvigy Gábor* a védő beszédet mondja. Az ítélet holnap déle várható.

KÖZGAZDASÁG.

Állatkiállítás B.-Ujfaluban.

A Bihar. Gazdasági Egyesület a földmivelési miniszter támogatásával szép sikerű állatkiállítást rendezett a hó 26-án a Sárét központján Berettyóujfaluban. A kiállítást *Csapó Dezső* darvasi birtokos nyitotta meg zamatos magyar beszéd kíséretében, melyben a magyar gazda büszkeségét fejlesztő fajtáságok terjesztésére buzdította a kiállításban szép számmal résztvevő gazdaközönséget. A bíráló bizottságok az egyes csoportoknál külön-külön a következő eredményrel végezték a díjazásokat:

I. Magyarfajta szarvasmarháknál: Elnök: *Leszkay János*; a bizottság tagjai: *Zobel Adolf*, *Kinter Mihály*, *Hapozsár István*, *Molnár Imre* gazd. felügyelő, *Derzsy Domokos* és *Mezey Ignác* voltak. Kisgazdák 54 tehenet, 32 üszőt hajtottak fel; nagy gazdák közül *Csapó Ferenc* 14 drb., *Leszkay János* 29 drb., és *Mezey Ignác* 29 drb gulyabeli jószággal vettek részt a kiállításon.

Díjakat nyertek magyarfajta tehenekkel: Nagy *Károly* Pocsaj, *Csató István* Derecske, *Kiss János* B. ujfalu, *Gyarmati Lajos* B.-Torda, *Kovács Lajos* Derecske, *Szilágyi Antal* B.-Sz.-Márton, *Zöld István* Derecske.

Magyar fajta 1—3 éves üszökök: *Incze Gábor* Bakonyszeg, özv. *Kerekes Jánosné* Gáborján, *Veres István* B.-Ujfalu, *Lengyel József* Darvas, *Csizmadia Sándor* Derecske, *Csizmadia János* Derecske, *Daróczy Lajos* B.-Ujfalu, *Kovács Imre*, B.-Torda.

II. A lovak bírálatánál *Olasz Elemér* elnöktele alatt *Szukurka Andor*, *Rajky Jenő* mentelmi százasos, *Csapó István*, *Südy Gyula*, *Csernetzky József* és *Ries Miklós* tagokból álló bizottság állapította meg a díjazásokat. Felhajtottak a kiállításra 69 drb. fias kancát, 27 drb. 3—4 éves, 15 drb. 2 éves és 34 drb. 1 éves kanca csikót.

Csikós kancákkal díjakat nyertek: ifj. *Jámbor Mihály* B. Ujfalu, *Hiripi József* Váncsod, *Janet Péter* Csökmő, *Várdai Ferenc* Diószeg.

Kanca csikókból a 3—4 éveseknél a következő kisgazdákat jutalmazták: *Zákány Lajos* Derecske, *Hiripi József* Váncsod, *Pető Gyula* Bojt, *Szivák Lajos* B.-Böszörmény.

Kétesztendő kanca csikókért: *Balog Lajos* Vajda, *Olasz Albert* Váncsod, *Karácson János* B.-Ujfalu, *Zolnay István* Váncsod.

Esztenős kanca csikókért: *Kiss József* Pocsaj, *Jenei Imre* Csökmő, *Nagy Márton* P.-Told, *Puskás Zsigmond* P.-Told.

Diszoklevelet adott a bizottság *Mezei Ignác* és *Ries Miklós* nagybirtokos egy egy 3 éves kanca csikójára.

III. A juhok csoportjánál *Tardy György* elnöktele alatt *Merza István* gazd. szaktanár, *Karácson János*, *Brozsig Alajos* tagokból állott a bizottság. Bírálatuk alatt volt gróf *Almásy Imre* 204 drb. Szakadát *György* 48 drb., *Csapó Ferenc* 112 drb. és *Tardy György* 27 drb. birkája. Ezekből gróf *Almásy Imre* és *Szakadát György* diszoklevelet, — *Csapó Ferenc* és *Tardy György* dicséret oklevelet nyertek.

A fenti díjazások kihirdetése után a díjakat osztotta ki a vezetőség. A *Nicholson gépgyár* tengeri szántépő gépeinek, *Hoffherr és Schranz* gépgyár vető gépeinek, ekéinek és boronáinak megtekintése után a kiállítást *Csapó Dezső* elnök berekesztette.

Ebben az Oroszlán szálló éttermében társas lakoma volt, mely alatt a kiállítás buzgó szervezőinek *Tardy Györgynek*, *Csapó Dezsőnek*, *Olasz Elemérnek*, *Weingartner Andornak* egészségére ültettek baráti poharat.

Budapesti fözsdetudósítások.

A gabonátözsede határidői.

Budapest, szeptember 27.

— Deután 4 órakor. —

Buza május 19. 9. 50 kilogrammonként 14.35

Buza októberre — — — 13.97

Buza apr.	—	—	—	11.80
Rozs okt.	—	—	—	10.20
Zab májusra	—	—	—	—
Zab októberre	—	—	—	7.75
Tengeri máj. 1909.	—	—	—	7.60
Tengeri jul.	—	—	—	8.05
Tengeri májusra 1910.	—	—	—	7.24

A szerkesztőnőket felváltva

Dr. VUCSKIS GYULA

Apró hirdetések

Minden szó 4 fillér. Vastagabb betűből 8 fillér

A legkisebb hirdetés 40 fillér

Apró hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban: Szilágyi — Dezső-utca 5. sz. alatt. Telefon szám 263. —

Garson lakás.

Szt. László-tér 5. sz. két szoba, fürdőszoba, előszobából álló, ügyvédi irodának igen alkalmas. nov. elsőtől kiadó.

MOSKOVITS

anatomiai cipők a legjobbak.

Legszebb

kivitelű nyomtatványokat a Szent László-nyomda készít. Nagyvárad, Szilágyi Dezső-utca.

Szíves

figyelmébe ajánljuk vegyi tisztító és ruhafestő intézetünket öltönyök, női ruhák, selyem blousok, batist ruhák, függönyök stb. tökéletes és gyors tisztítására vagy festésére. Gyászeseiben ruhák soronkívül festenek feketére. A tisztított ruhák kívánatra kijavíttatnak. Varg. és Nagy műfestészeti és vegyszeti mosóintézete Nagyvárad, Szent János-utca 48. Üzlet: Fekete Sas épület, Passage 26—b. Gyűjtő telepek: Teleki-u. 24. sz. a. Hónig Albert. Színház-u. 4. sz. a. Székely Imre.

Fodrászterem.

Figyelmes kiszolgálás, polgári árak, havi és jegybérlés. *Orenstein* Lázár Szacsvai-utca 24.

Kiadó

Körös-utca 66. sz. háznál egy istálló és kocsiszin. Ertekezhetni a Nagyvárad takarékpénztárban.

Fudally Balint

készít papi, katonai, diszmagyar, sport és mindenemű uri dívat ruhákat. Lakása Sal Ferenc-u. 14. a.

Weisz Izsó

bádogos és vízvezeték berendező, elvállal új munkát és javításokat. Kolozsvári-utca 17.

Okleveles tanító

órákat ad iskolai tanár gyakból elemi vagy polgár iskolás leányoknak. Ugy szintén elvállal zongora vagy hegedű órákat is saját lakásán vagy hához járva, Bőveket a kiadóhivatalban.

Figyelem!!

Tisztelettel értesítem a n. é. közönséget, hogy kert-helyiségem megnyitott. *Jónás Péter* v. *ndéglős* Nagyvárad-v. c. ce pályaudvar.

Ka czil és Széles

műbutor asztalosok Körös-utca 9. *Jutányos* árban készítenek háló és ebédlő szoba berendezéseket.

Amerikai higienikus ágytolltisztító intézet

Dr. Silvermán és Társa

Nagyvárad, Alapi-utca 2.

Elismerőleg nyilatkoztak alant nevezett szakorvosok u. m.: dr. *Baróthy Ákos* városi tisztí orvos, dr. *Fráter Imre* biharmegyei közkórházi igazgató-főorvos, dr. *Fischer Imre* izr. kórház főorvosa, dr. *Mayer László* városi tisztí orvos, stb. Képes 10 órai működése alatt 250 kgr. tisztított és sterilizált ágytollat szállítani. Az árak igen mérsékelték, amennyiben 34 fill. kilogrammjá.

ŐSZI

ujdonságok

Leitner Márton

országos hírű

női divatházában

Nagyvárad, Zöldfa-utca 5.

(Saját ház)

Egyedül álló nagy választék az egyszerű kivittől a legfinomabb izlésig.

Női gyapjukelmék.

Angol divat ujdonságok

Blouz és pongyola kelmék.

Kosztüm-szövetek.

Egyszínű fényposztók.

Ferdén csikozott kelmék, melyek az idei őszi divatot képviselik.

Mosó parkettek

áriási választékban.

Különleges ujdonságok selymek és diszekben. Vászonszövetek és asztalneműek.

Menyasszonyi kelengye 200 koronától 10000 koronáig.

Rendkívüli választék

nagy- és futószőnyegekben, ágytakarók és függönyökben. Állandó maradék vásár félárban

Olcso szigorú szabott árak.

Helyi és vidéki telefon:

413.

Uj könyvkötészet!

Van szerencsém a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy

RIMANÓCZY- (Áldás) UTCA 5. szám a.

:: :: egy a mai kornak teljesen megfelelő :: ::

könyvkötészetet és vonalzó-intézetet

rendeztem be, hol minden e szakmába vágó munkálatok a leg-
:: :: jutányosabb árban készíttetnek. :: ::

Tisztelettel

Szokol Ferenc, könyvkötészet és vonalzó-
:: :: intézet tulajdonos. :: ::
Olaszi, Áldás-utca 5. (Rimanóczy-ház.)

Belépési felhívás

a VII. évtársulatba.

A Belvárosi Takarékpénztár kebelében Nagyváradon alakult **Belvárosi Takaréék és Hitelszövetkezet** július elsején 7-ik évtársulata megnyílt. Mindenki tetszésszerű számban jegyezhet üzletrészeket s minden üzletrész után hetenként 20 fillér fizetendő, melynek összege a három év elteltével a felmerülő haszonnal együtt fog ez üzletrészeseknek visszafizettetni.

A szövetkezet célja a takarékoságot előmozdítani s a tagok hitel igényeit kielégíteni. Szövetkezetünk tehát amellyel, hogy a *takarékosság ügyét szolgálja,*

tagjainak betéteik negyötöd része erejéig kölcsönt is nyújt.

Vidéki tagok a heti befizetéseket postai befizetési — lapok után teljesítetik.

Felvételi díj üzletrészenként 10 fillér s az első heti befizetés után mindenki megkapja a saját nevére kiállított betéti könyv c-két.

Szövetkezetünk igen tisztelt tagjait, valamint mindazokat, kik szövetkezetünknek tagjai óhajtanak lenni, felkérjük, hogy a felvétel iránt intézeti helyiségünkben (Rákóczi-ut Barts, Óvári palota) bármikor jelentkezni szíveskedjenek.

A Belvárosi Takaréék és Hitelszövetkezet
igazgatósága.

Az 1845-ik évben alapított

S I R K Ö

RAKTÁR

Lévai Márton ur vezetése alatt

NAGYVÁRADON, FŐ-UTCA 20. sz. házban

==== **ujból megnyílt** ====

Hirdetmény!

Tisztelettel fölhívjuk a t. közönség figyelmét, hogy detail tűzifa osztályunk nagyváradi fatelepéről házhoz szállítva is árusítja I-ső II-od és III-ad osztályu kitünő minőségű tűzifánkat és elfogad két métertől felfelé bármilyen mennyiségű megrendelést.

Az ár, minőség és megrendelt mennyiségek pontos kiszolgálása tekintetében a legszolidabb üzleti elvek vezetnek bennünket.

Elfogadunk rendeléseket későbbi szállításokra is tetszés szerinti beosztással s ajánljuk is, hogy a téli szükségletek biztosítására a rendelések mielőbb feladassanak, mert az általános waggon hiány később a tűzifát is megrágíthatja.

A rendelések feladhatók: Elesdi Erdőipar R. T. központi irodájában, Uri-utca 3. Telefon 814., avagy Fried és Társánál. Telefonszám 914.

Kiváló tisztelettel

Elesdi Erdőipar R. T.